

Transformácia komunitných centier a komunitný rozvoj v Banskej Bystrici

OBSAH:

Predslov primátora mesta

1. Úvod

- 1.1 Cieľ predkladaného materiálu (dlhodobý, strednodobý a krátkodobý)
- 1.2 Definovanie pojmov súvisiacich s procesom transformácie komunitných centier a komunitného rozvoja
  - 1.2.1 Čo rozumieme pod pojmom komunita?
  - 1.2.2 Čo rozumieme pod pojmom komunitný rozvoj?
  - 1.2.3 Čo rozumieme pod pojmom komunitná práca ?
  - 1.2.4 Význam a cieľ komunitného rozvoja pre mesto a jeho obyvateľov

2. Analýza činnosti komunitných centier a komunitných aktivít

- 2.1 Zriaďovanie komunitných centier
- 2.2 Legislatívne východiská
- 2.3 Strategické dokumenty mesta (PHSR, KPSS)
- 2.4 Demografické a sociálne východiská v mestských častiach
- 2.5 Aktivity realizované v komunitných centrách za obdobie 2016 -2017
  - 2.5.1 Komunitné centrum Sásová
  - 2.5.2 Komunitné centrum Fončorda
- 2.6 Ekonomická analýza činnosti komunitných centier
  - 2.6.1 Systém financovania KC vo všeobecnosti
  - 2.6.2 Ekonomická analýza podpory participácie v BB

3. Návrh transformácie komunitných centier

- 3.1 Zdôvodnenie potreby transformácie
- 3.2 Proces transformácie
- 3.3 Ciele a poslanie komunitných centier v Banskej Bystrici/účel
- 3.4 Princípy fungovania komunitných centier/forma
- 3.5 Kritériá na prevádzku a činnosť komunitných centier
  - 3.5.1 Kritériá na prevádzku a činnosť existujúcich dvoch KC na území mesta po transformácii a kritériá pre vznik ďalších komunitných centier v meste Banská Bystrica
- 3.6 Organizačné začlenenie komunitných centier
- 3.7 Systém financovania komunitných centier
- 3.8 Kontrolný mechanizmus na vyhodnotenie fungovania komunitných centier (kvantitatívne a kvalitatívne ukazovatele)

4. Záver

Predslov primátora mesta

V záujme napĺňania cieľov, ktoré sme si spoločne stanovili aj v strategickom dokumente Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Banská Bystrica pre roky 2015 – 2023 (ďalej len PHSR) je potrebné zrealizovať množstvo navrhovaných opatrení. Definovali sme si tri prioritné oblasti, ktoré dokážeme naplniť len vtedy ak, 1. Prosperujúce mesto, 2. Občianske mesto a 3. Zdravé mesto, budeme budovať s ľuďmi pre ľudí. Na to je potrebné vytvoriť podmienky, aby sa zvýšili rozhodovacie právomoci obyvateľov hlavne za svoje prirodzené teritoriálne komunity, aby sa sami občania stali spolutvorcami svojho prostredia a ovplyvňovali kvalitu svojho života. Z pozície primátora mesta mám ambíciu využiť všetky možnosti a nástroje na to, aby sa zvýšila participácia obyvateľov na rozvoji mesta vo všetkých oblastiach. Požiadal som preto kompetentných pracovníkov, aby navrhli efektívne opatrenia pre vznik kvalitnej platformy pre participáciu obyvateľov na ich osobnom rozvoji a rozvoji mesta. Verím, že aj tieto navrhnuté opatrenia budú postupne viesť k naplneniu vízie, že „Banská Bystrica bude mestom kde sa oplatí žiť, prísť a zostať“ (vízia mesta BB definovaná v PHSR 2015-2023).

1. Úvod

1.1 Cieľ predkladaného materiálu – je navrhnuť systém efektívneho fungovania komunitných centier na území mesta Banská Bystrica a prostredníctvom nich zvyšovať participáciu obyvateľov na rozvoji nášho mesta.

Dlhodobý cieľ: Spokojnosť obyvateľov s prostredím, v ktorom žijú a zatraktívnenie mesta Banská Bystrica pre potencionálnych návštevníkov a investorov.

Strednodobý cieľ: Vytvorenie platformy participatívneho plánovania a programovania tak, aby sa obyvatelia, podnikatelia a miestne inštitúcie stávali spolutvorcami rozvoja mesta a preberali na seba aj spoluzodpovednosť za jeho budúcnosť.

Krátkodobý cieľ: Vytvorenie systému a pravidiel pre trvalo udržateľné fungovanie existujúcich komunitných centier (KC Sásova a KC Fončorda) a navrhnutie kritérií pre vznik ďalších KC na území mesta.

1.2 Definovanie pojmov súvisiacich s procesom transformácie komunitných centier a komunitného rozvoja

1.2.1 Čo rozumieme pod pojmom komunita?

Slovo komunita pochádza z latinského slova „communitas“, čo znamená spoločenstvo, pospolitosť, obec, ale tiež spoločné nažívanie ľudí. *Jean Varnier* definuje komunitu ako miesto príslušnosti, kde nájdeme svoju vlastnú pôdu a vlastnú identitu. *George Hillery*, sociológ, hovorí, že komunita je tvorená ľuďmi v sociálnej interakcii, v rámci nejakého geografického územia, s jedným alebo viacerými jednotiacimi prvkami. *Scott Peck*, psychológ a psychiatr, o komunite tvrdí, že komunita je spôsob ako byť spolu, zachovajúc si individuálnu autencitu a interpersonálnu harmóniu tak, aby ľudia boli schopní využívať kolektívnu energiu mnohonásobne väčšiu ako je jednoduchý súčet ich individuálnych energií. V súčasnom a nami zdieľanom vymedzení pojmu sa komunita používa na spoločne zdieľanú lokalitu, teritórium alebo na spoločne zdieľané záujmy, hodnoty. Komunita predstavuje skupinu obyvateľov, ktorá je vymedzená geograficky a sociálne a v ktorej ľudia spolupracujú, aby naplnili svoj život, podieľajú sa na spoločnej kultúre, efektívne využívajú pri tom sociálny kapitál a zdroje v danej komunite.

1.2.2 Čo rozumieme pod pojmom komunitný rozvoj?

Pod pojmom **komunitný rozvoj** (community development) rozumieme proces rastu a posilňovania skupín a jednotlivcov v lokalite tak, aby **dokázali sami riešiť problémy a zvyšovať kvalitu svojho života**. Je to teda rast zručností a vedomostí jednotlivcov, skupín a komunity ako celku. Pojem komunitný rozvoj sa u nás začína objavovať od 90-tych rokov. Neznamená to, žeby sa prvky takejto práce nevyskytovali už aj predtým, ide predovšetkým o pomenovanie, ktoré sa rozšírilo najmä v dôsledku skúsenosti a pôsobenia západoeurópskych a amerických organizácií.

Cieľom komunitného rozvoja je **pomoc pri vytváraní svojpomoci a svojpomocných skupín**, čím sa zlepši kvalita života členov týchto skupín. Komunitný rozvoj zdôrazňuje samostatnosť, nezávislosť a spoliehanie sa na seba samých členov komunity, čo je jedným z významných faktorov pre budovanie silnej komunity a následne aj pre jej rozhodnutie realizovať aktivity sociálnej ekonomiky.

1.2.3 Čo rozumieme pod pojmom komunitná práca?

Komunitná práca využíva neformálne vzdelávanie, podporu participácie občanov (zapojenie do rozhodovania samosprávy a prevzatie zodpovednosti), odbúravanie bariér medzi skupinami, podporu miestnych partnerstiev (medzi obyvateľmi, verejnou správou, podnikateľmi), komunitné plánovanie, strategický rozvoj lokality, obhajobu občianskych záujmov a pod.

Komunitná práca spočíva v organizovaní aktivít miestneho spoločenstva, ktorej cieľom je splnenie určitej miestnej potreby, alebo riešenie miestneho problému. Komunitná práca spočíva v zapájaní ľudí do problémov, ktoré ovplyvňujú ich životy. Komunitná práca je metóda veľmi univerzálna – možno ňou riešiť miestne problémy v oblasti sociálnych služieb a zdravotnej ochrany, etnického napätia, vzdelávania, ale i susedských vzťahov, životného prostredia atď. **Komunitná práca je tiež veľmi variabilná - každá situácia vyžaduje odlišné riešenie, ktoré je do veľkej miery originálne a neprenosné do iného prostredia a inej situácie.** To kladie veľké požiadavky na kreativitu komunitného pracovníka, realizačného tímu a v konečnom dôsledku aj na členov komunity.

1.2.4 Význam a cieľ komunitného rozvoja pre mesto a jeho obyvateľov.

Rozvoj alebo obnovu obcí a miest môžeme ponímať z rôznych hľadísk, môže ísť napr. o skvalitňovanie legislatívneho prostredia, rozvoj ekonomiky, budovanie komunikácií a infraštruktúry, opatrenia verejnej správy a pod. Praktici a odborníci sa ale zhodujú v tom, že obnova a rozvoj lokalít (ak chceme hovoriť o trvalo udržateľnom rozvoji) nie je predstaviteľná bez aktivizácie vnútorných zdrojov a jej jednotlivých potenciálov. Odborníci na komunitný rozvoj, ako aj skúsenosti zo zahraničia potvrdzujú, že postavenie obyvateľov do úlohy konzumentov, (odborníkmi/samosprávou), vytváranie sídelných podmienok a názor, že ľudia sú neschopní a nekompetentní na to, aby sa podieľali na tvorbe sídelného prostredia, vedie do sociálno - ekologického úpadku. Je preto dôležité, aby **do procesov zmien boli aktívne zapojení samotní obyvatelia**. Ich stupeň participácie závisí aj od miery identifikácie sa s teritóriom, na ktorom žijú, pracujú alebo trávia voľný čas. Aktívne zahŕňanie samotných obyvateľov, ktorí si uvedomujú potrebu participácie, je dôležité aj do riešenia problémov, vytvárajú a budujú sa tak vzťahy, ľudia „cítia vlastníctvo“. Práve táto zodpovednosť je dôležitá aj z hľadiska udržateľnosti. Ak je v niečom môj vlastný vklad (práca,

peniaze, energia a pod.) bude mi viac záležať, aby nevyšiel nazmar. Či už ide o upravené ihrisko, zveľaďený priestor na sídlisku, ... budem dávať pozor, aby ho neničili a nedevastovali, budem k tomu viesť aj svoje deti a známych. Tieto prístupy, okrem riešenia samotného problému zdevastovaného ihriska, či zanedbaného priestoru, učia ľudí niečomu novému, učia ich napr. **vzájomne sa rešpektovať, komunikovať, preberať zodpovednosť za prostredie, v ktorom žijú**. Takisto posilňujú sociálne vzťahy. Susedia, ktorí vedľa seba bývali dlhé roky a poriadne sa nepoznali, zistia, vďaka spoločným aktivitám, že majú spoločné záujmy, začnú možno viac medzi sebou komunikovať. Z hľadiska komunitného rozvoja je najlepší prístup taký, kde sa budujú schopnosti a kapacity všetkých subjektov komunity obyvateľov, samosprávy, príp. podnikateľov, pričom sa nenarúšajú, ale **budujú vzťahy a partnerstvá**. Každý sa niečo naučí, niečo si zo spoločnej spolupráce odnesie, nikto nemá pocit prehry. **Takýto prístup vytvára vo všetkých zainteresovaných pocit, že si spolu budujeme naše mesto**, čo okrem získaných vedomostí a zručností počas procesu prinieslo aj spokojnosť a zodpovednosť za výsledok.

2. Analýza činnosti komunitných centier a komunitných aktivít

2.1 Zriaďovanie komunitných centier

Komunitná práca sa uskutočňuje v komunite, s komunitou a na osoh konkrétnej komunity, preto aj miesto na stretávanie, vzdelávanie a uskutočňovanie zmeny v komunite sa musí nachádzať v prostredí samotnej komunity. Ak prostredie komunity takéto miesto neposkytuje, tak náhradné miesto nesmie byť ďaleko od komunity, ale čím bližšie k nej. Toto miesto voláme **komunitné centrum (KC)**. KC je pri zriaďovaní iba miestom, neskôr projektom a nakoniec živým organizmom, v ktorom sa odohráva komunitný život. Základným cieľom KC je vytvoriť, udržať a zveľaďovať podmienky na komunitný rozvoj priamo v danom prostredí komunity.

- KC poskytuje zázemie komunitným pracovníkom, ktorí v ňom majú svoju agendu, pracovné pomôcky, telekomunikačné spojenie a výpočtovú techniku. KC im poskytuje miesto na stretávanie, prácu a aktivity.
- KC je miestom prvého kontaktu pre všetkých členov komunity, ktorí prichádzajú do KC so svojimi žiadosťami, sťažnosťami a ťažkosťami, ale aj s návrhmi, nápadmi a odporúčaniami pre seba, svoju rodinu a život celej komunity.
- KC poskytuje priestory na neformálne vzdelávacie aktivity rôzneho druhu.
- KC je miestom, v ktorom sa tvoria, navrhujú a plánujú aktivity na zmenu života komunity a jej členov.
- KC je aj miestom na zvyšovanie zamestnanosti, kde si začínajúci podnikatelia odskúšavajú svoje nápady na podnikanie.
- KC je priestorom, v ktorom sa členovia komunity navzájom stretávajú, kde spoločne diskutujú o tom, čo je pre nich najdôležitejšie a kde sa (najčastejšie) dohodnú, ako požadovanú zmenu uskutočnia.
- KC je priestor na participáciu obyvateľov a realizáciu aktivít podľa potrieb danej komunity, Neexistuje univerzálny návod/metodika na vytvorenie a fungovanie KC, nakoľko každá komunita má svoje špecifiká, možnosti a schopnosti, preto je potrebné po dôkladnom preskúmaní komunity a priestoru, v ktorom sa nachádza, spolu s potencionálnymi lídrami komunity, nastaviť určité pravidlá. Pre vhodné nastavenie fungovania KC je dobré využiť skúsenosti a vedomosti aj zo zahraničia, kde má komunitná práca tradíciu a je zjavný jej prínos pre spoločnosť a samotných členov komunity.

2.2 Legislatívne východiská

Z legislatívneho hľadiska rozlišujeme dva druhy komunitných centier:

Podľa zákon č. 448/2008 Z.z. vznp O sociálnych službách §82 ods. (1) Obec/mesto utvára podmienky na podporu komunitného rozvoja v oblasti sociálnych služieb, na komunitnú prácu a komunitnú rehabilitáciu na účel predchádzania vzniku alebo predchádzania zhoršenia nepriaznivých sociálnych situácií a riešenia miestnych sociálnych problémov.

V § 24d zákon o sociálnych službách uvádza komunitné centrá ako sociálne služby krízovej intervencie, kde sa osobám zotrúvajúcej v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou generálne reprodukovanej chudoby poskytuje sociálne poradenstvo a pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, pomoc pri príprave na vyučovanie, vykonáva sa preventívna aktivita a zabezpečuje záujmová činnosť. Komunitné centrá uvedeného typu sú zaradené v systéme sociálnych služieb a sú financované z verejných zdrojov. Sociálne služby krízovej intervencie majú nízkoprahový charakter.

V zmysle zákona č. 369/1990 Zb. vznp O obecnom zriadení, obec pri výkone samosprávy podľa § 4 ods. (3) písm. h) utvára a chráni zdravé podmienky a zdravý spôsob života a práce obyvateľov obce, chráni životné prostredie, ako aj utvára podmienky na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, na vzdelávanie, kultúru, osvetovú činnosť, záujmovú umeleckú činnosť, telesnú kultúru a šport. V zmysle uvedeného ustanovenia plnia tento účel komunitné centrá, ktoré majú preventívny charakter, teda ich účelom je predchádzať vzniku rôznych sociálnopatologických situácií práve vytváraním podmienok pre komunitný rozvoj a komunitnú prácu.

Medzi hlavné priority tohto typu KC patrí primárna a sekundárna prevencia a eliminácia sociálnej patológie. Tieto ciele KC dosahuje prostredníctvom aktívneho trávenia voľného času, ale aj odborným riešením problémov komunity, pričom pomáhajú aj dobrovoľníci, ktorí sú nápomocní pri zvládnutí pravidelných aktivít.

V súvislosti s legislatívnym vymedzením pojmu Komunitné centrum a jeho začlenením do štruktúry krízovej intervencie bude potrebné pre „odlíšenie“ a zamedzenie zamieňaniu účelu KC, ktorých transformáciu realizujeme uvažovať aj o pojmovom odlíšení. V rámci diskusií boli dané návrhy na názvy: Komunitný dom, Centrá občianskej participácie a pod.

2.3 Strategické dokumenty mesta (PHSR, KPSS)

Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta na roky 2015 – 2023 (PHSR) - analýzy, ankety, prieskumy a diskusie pri tvorbe PHSR poukázali na tri kľúčové najvýznamnejšie problémové okruhy rozvoja mesta:

1. Slabá ekonomická a hospodárska základňa mesta
2. Nedobudovaný dopravný systém a infraštruktúra
3. Nízka miera participácie verejnosti na samospráve

Na základe dôkladnej analýzy sa riadiaci tím PHSR zhodol na tom, že strategický rozvoj Mesta Banská Bystrica sa bude realizovať v troch prioritných oblastiach: 1. Prosperujúce mesto, 2. Občianske mesto a 3. Zdravé mesto. V každej prioritnej oblasti rozvoja mesta sa v programovej štruktúre nachádzajú čiastkové zámery programu, priority a ich špecifické a tematické ciele, na ktoré je potom nadväzne spracovaný akčný plán.

Výber priorít, cieľov a aktivít v PHSR, ktoré súvisia s problematikou komunitného rozvoja a občianskej participácie:

Prioritná oblasť – Občianske mesto

Globálny cieľ II.: Vytvoriť podmienky pre aktívne zapájanie sa občanov do života mesta.

Špecifický cieľ 4.1 Zvýšiť spokojnosť občanov so samosprávou do roku 2023 o 20 %.

Tematický cieľ T. 20 Zabezpečiť väčšiu účasť verejnosti na riadení a správe.

Opatrenie 4.1.1 Efektívnejšia spolupráca a participácia v meste

Aktivity:

- Rozšíriť dvojsmernú komunikáciu s občanmi
- Aktivizovať občanov k odovzdávaniu podnetov na zlepšenie kvality života
- Vo väčšej miere zapájať občanov do rozhodovania
- Zaviesť trvalý mechanizmus na participáciu občanov pri strategickom a akčnom plánovaní a realizácii verejných rozhodnutí
- Aplikovať medzisektorové, komunitné riadenie mesta a účasťou občanov
- Podporiť výbory mestských častí a občianske rady
- Prispôbiť územné usporiadanie mesta a vymedzenia mestských častí potrebám občanov
- Vytvoriť predpoklady a zaviesť prvé nástroje pre podporu Business Intelligence riešení - procesné a IKT nástroje eParticipácie

Opatrenie 4.1.3 Inštitucionálna podpora participácie

Aktivity:

- Navrhnuť zmeny mestských častí - zmena štatútu mesta
- Pripraviť návrhy na zmeny volebných obvodov
- Pripraviť návrh na zmenu systému financovania a konštituovania občianskych rád a komunitných centier
- Vypracovať návrh koncepcie a návrh nástrojov participatívnej samosprávy

Prioritná oblasť – Zdravé mesto

Program SOCIÁLNY ROZVOJ, BÝVANIE A ZDRAVIE

Priorita 6.1 Sociálne služby

Opatrenie 6.1.1 Rozšírenie ponuky sociálnych služieb v oblasti krátkodobej intervencie a dlhodobej starostlivosti

Aktivity:

- Zriadiť komunitné centrá podľa potrieb
- Zriadiť komunitné zariadenia pre zosúladenie rodinného a pracovného života.

Opatrenie 7.1.2. Skvalitňovanie verejných priestorov

Aktivity:

- Pripraviť a realizovať v spolupráci s občanmi program estetizácie mesta, zahŕňajúci identifikovanie a odstránenie pozostatkov stavebného charakteru, reklamných pútačov a pod.

Opatrenie 7.3.2. Zapojenie subjektov do zlepšenia kvality životného prostredia v meste

Aktivita:

- Realizovať plánovanie zmien v životnom prostredí v spolupráci so zainteresovanými inštitúciami a s občanmi

V PHSR sa uvádza, že **komunitný rozvoj sa deje samostatne, na občianskej úrovni, z iniciatívy mimovládnych organizácií, ktoré poskytujú občanom podporu, alebo za pomoci samosprávy** (napríklad mechanizmus participatívneho rozpočtu, občianskych rád apod.) v oblasti životného prostredia (verejné priestranstvá, verejná zeleň), kultúry, športu, vzdelávania, zdravého životného štýlu a i. Na území mesta Banská Bystrica pôsobí veľké množstvo formálnych a neformálnych zoskupení (neformálnych skupín, občianskych združení, nadácií, neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby atď.), ktoré realizujú aktivity v prospech

svojich členov, ale tiež poskytujú služby a riešenia problémov rôznych komunít - územných aj tematických. V prevažnej miere sa jedná o tematické komunity, pôsobiace v rôznych oblastiach – sociálne služby, zdravotníctvo, vzdelávanie, mládež, šport, kultúra, životné prostredie, menšiny a i. V ankete, ktorú v roku 2013 realizovala Komunitná organizácia Zdravé mesto, 38 % respondentov uviedlo, že sú členmi nejakej organizácie, zväzu, klubu, spolku, spoločnosti. Z odborného prieskumu realizovaného KNZM v roku 2016 40,7 % opýtaných zo 602 respondentov potvrdilo formálne dobrovoľníctvo, 42% neformálne dobrovoľníctvo a 35,4% opýtaných participovalo na riešení miestnych problémov.

Na podporu komunitného rozvoja zriadilo Mesto Banská Bystrica **dve komunitné centrá – na najväčšom sídlisku Rudlová-Sásová a na sídlisku Fončorda. V Banskej Bystrici pôsobia 3 materské, resp. rodinné centrá.** Materské centrá dokážu zachytiť aj týranie detí alebo žien, čiastočne aj sú a mohli by byť konzultačným miestom pre rodiny v ťažkej situácii. Základňou komunitného rozvoja sú dobrovoľnícke aktivity. Dobrovoľníctvo sa v Banskej Bystrici rozvíja aj s pomocou občianskeho združenia **Centrum dobrovoľníctva**, ktoré koordinuje dobrovoľnícke aktivity. V Banskej Bystrici pôsobí **1 200 registrovaných občianskych združení**, (poznámka: Zdroj – Register OZ MV SR), čo je najviac spomedzi ostatných šiestich krajských miest (okrem Košíc a Bratislavy, kde ich pôsobí neporovnateľne viac) **a 140 neziskových organizácií**, čo je druhý najväčší počet spomedzi šiestich krajských miest hneď po Prešove (mimo Košíc a Bratislavy).

Zo strany samosprávy sú vytvorené štruktúry na zapájanie sa občanov do rozhodovania o verejných záležitostiach a aj financovanie na decentralizované spravovanie a **participáciu občanov, najmä v podobe občianskych rád, participatívneho rozpočtu a systému dotácií.**

Mesto Banská Bystrica je zriaďovateľom **12 denných centier**, v ktorých je organizovaných 1 237 členov. V dennom centre sa poskytuje sociálna služba počas dňa fyzickej osobe, ktorá dovŕšila dôchodkový vek, fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím alebo nepriaznivým zdravotným stavom, rodičovi s dieťaťom alebo starému rodičovi s vnukom alebo vnučkou.

V záverečnej pasáži PHSR je navrhnutá možná prognóza rozvoja mesta, v ktorej je uvedené: *„Záverom možno konštatovať, že práve vyššia participácia a možnosť spolurozhodovania ako občanov, tak aj inštitúcií a podnikateľov, je kľúčom k budúcej prosperite mesta a aj kľúčom pre riešenie hospodárskeho rozvoja, dobudovania infraštruktúry a zabezpečenia kvality života obyvateľov. Mestu však ostáva nezastupiteľná úloha koordinátora vo všetkých oblastiach rozvoja.“*

Komunitný plán sociálnych služieb (KPSS)

KPSS v SWOT analýze uvádza ako silnú stránku mesta Banská Bystrica existenciu komunitných centier, vytváranie podmienok pre kontinuálny komunitný rozvoj, vznik komunitných centier s preventívnou funkciou, existenciu Rady MVO, Mládežnícky parlament, zvýšená informovanosť ohľadne komunitných aktivít (info-tabule, sociálne média Mesta BB, Radničné noviny, web stránka), zvyšujúci sa počet odborníkov pre prácu s komunitami a zlepšené sieťovanie subjektov venujúcich sa komunitnému rozvoju.

KPSS v cieľovej skupine osoby aktívne v komunitách si stanovil ako:

- **Cieľ č. 1 Podpora komunitného rozvoja**
- Nastavenie vízie komunitného rozvoja
- Vytvorenie systémového nástroja pre komunitný rozvoj

- Vypracovanie strategického dokumentu pre komunitný rozvoj
- 1.2 Rozvoj komunitných centier**
  - 1.2.1 Skvalitnenie a rozšírenie podmienok pre komunitnú prácu**
    - 1.2.1.1 Rozšírenie siete nízkoprahových denných centier pre rodiny s deťmi v kombinácii s komunitnými centrami

V KPSS sa v tomto programovacom období rozšírila cieľová skupina o osoby aktívne v komunitách.

Definovanie cieľov, priorít, opatrení a aktivít vo vyššie uvedených strategických dokumentoch mesta sú východiskom pri riešení komunitného rozvoja, ako aj naplnení krátkodobého cieľa - vytvorenie systému a pravidiel pre udržateľné fungovanie existujúcich KC.

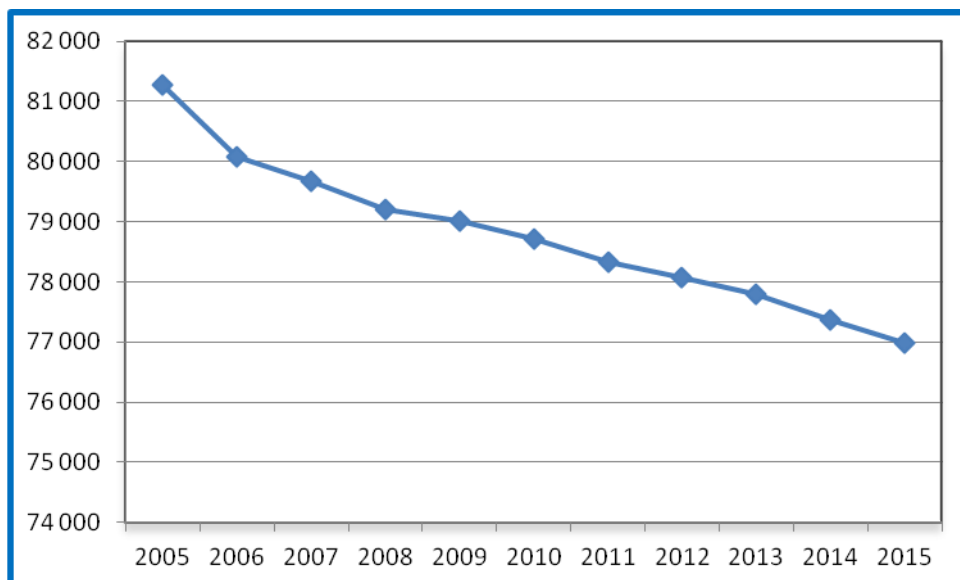
2.4. Demografické a sociálne východiská v mestských častiach

História mesta Banská Bystrica sa začala písať v 13. storočí, odkedy si prešla viacerými etapami vývoja a z demografického hľadiska môžeme konštatovať, že až do 80-tych rokov 20. storočia mal počet obyvateľov mesta stúpajúci charakter. V súčasnosti Mesto Banská Bystrica, s počtom obyvateľov 76 826, je šiestym najväčším mestom na Slovensku. Počet obyvateľov v meste dlhodobo klesá (tab. č. 1.)

TABUĽKA č.1.

Počet obyvateľov mesta Banská Bystrica v rokoch 2005 – 2016												
Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Počet obyvateľov	81 281	80 080	79 670	79 197	79 003	78 724	78 327	78 068	77 787	77 375	76 988	76 826

GRAF č. 1.

Zdroj: Štatistický úrad SR (Matričný úrad MsÚ BB)

TABUĽKA č.2.

Počet obyvateľov v jednotlivých volebných obvodoch v roku 2015: VO1- 18640, VO 2- 5656, VO3- 22359, VO4- 30329.

Počet obyvateľov mesta Banská Bystrica podľa volebných obvodov	
Číslo volebného obvodu	Počet obyvateľov
VO1 (Banská Bystrica - centrum, Majer, Uhlisko, Senica a Šalková)	18 640
VO2 (Jakub, Kostiviarska, Podlavice, Skubín a Uľanka)	5 656
VO3 (Sásová a Rudlová)	22 359
VO4 (Radvaň, Fončorda, Iliaš, Kráľová, Kremnička, Rakytovce a Pršianska terasa)	30 329

Zdroj: MsÚ

TABUĽKA č. 3

Aktuálny počet obyvateľov mesta Banská Bystrica v mestských častiach v roku 2015

Počet obyvateľov mesta Banská Bystrica podľa mestských častí v r. 2015	
Názov mestskej časti	Počet obyvateľov
Iliaš	232
Uľanka	434
Jakub	649
Kostiviarska	373
Kráľová	5 279
Kremnička	589
Rakytovce	772
Radvaň	5 464
Skubín	1 028
Podlavice	3 168
Centrum	3 655
Uhlisko	3 040
Šalková	1 087
Rudlová	5 683
Sásová	16 795
Senica	621
Majer	499
Fončorda	18 535

Zdroj: MsÚ BB 2016

2.5 Aktivity realizované v komunitných centrách za rok 2016 a 2017

2.5.1 Komunitné centrum Sásová – v roku 2016 boli v KC Sásová uskutočnené nasledovné aktivity a podujatia: Podujatie pre seniorov, Žena a kvet – tieto aktivity sa uskutočnili v spolupráci s denným centrom Púpava a cieľom uvedených aktivít bolo prepájanie seniorov a rôznych generácií zo Sásovej. KC Sásová v spolupráci s OZ Po schodoch poriadalo Deň Zeme, toto podujatie malo enviromentálny kontext – žiť v súlade s prírodou aj v meste a prepájanie komunít rodín s deťmi. Medzi tradičné podujatia, ktoré KC Sásová poriada je prírodný festival EkoDeň, ktorý je zameraný na rozvíjanie

susedských vzťahov, prepájanie rôznych komunít podobné zameranie malo aj podujatie susedský piknik.

V roku 2017 to boli opäť tradičné, každoročne uskutočňujúce aktivity ako Deň sásovskej uhorky, EKO deň, vegánske večery. Okrem tradičných podujatí sa konali brigády dobrovoľníkov, Dni Rudlovej a Sásovej, kurzy pečenia kváskového chleba, čítanie rozprávok na pokračovanie pre malých neposedníkov. Cez prázdniny je využívaná záhrada KC na rôzne prázdninové aktivity a letné tábory.

2.5.2 Komunitné centrum Fončorda – v roku 2016 uskutočnilo cca 60 podujatí a rôznych aktivít.

Medzi podujatia, na ktorých sa zúčastnili občania z komunity v počte 100 až 250/300 patrí: komunitná valentínska akcia LÁSKAvošť v komunite (120 občanov), Deň Zeme (300 občanov) – cieľom aktivity bolo vzbudiť záujem o životné prostredie a aktívnym prístupom urobiť niečo pre svoje okolie. Akcia Rodina na kolesách (180 občanov), ktorej cieľom bolo podporiť rozvoj nemotorovej dopravy a osveta k alternatívnym druhom dopravy, medzi úspešné podujatia možno zaradiť aj Športiadu seniorov (160 občanov), kde si seniori testovali fyzickú kondíciu a tímovosť. Veľký záujem bol aj o podujatie Detský jarmok (150 občanov), ktorého cieľom bolo pomôcť rodinám zo sociálne slabších rodín zvládnuť materiálne vybavenie školákov na začiatku školského roku prostredníctvom netradičnej burzy školských potrieb. V spolupráci s rôznymi partnermi bola zorganizovaná akcia Fončordácke komunitné hody (400 občanov), toto podujatie podporil aj výbor MČ Fončorda. KC Fončorda v roku 2016 malo veľmi bohatú činnosť a na podujatiach a akciách sa zúčastnilo viac ako 2500 členov komunity. Viacero podujatí (komunitná valentínska akcia, rodina na kolesách, detský jarmok, fončordácke komunitné hody,...) bolo podporených z prostriedkov VMČ.

Aktivity KC Fončorda v roku 2017 boli opäť veľmi bohaté a pestré. Okrem typických komunitných aktivít ako knižné besedy, cestovateľské dni, kurzov salsy, tvorivých dielní, záhradných rodinných opekačiek sa uskutočnili aj akcie s osvetovým a edukačným poslaním ako napr.: Ekodeň, deň regiónu na ZŠ Moskovská, zapájanie mladých dobrovoľníkov do aktivít KC, a podujatie s názvom: Ako sa žije so zrakovým postihnutím?, diskusie na tému: Čo potrebujú mladí ľudia v meste? a pod.

Celkové výdavky, ktoré boli vyčlenené z rozpočtu mesta v roku 2016 na činnosť KC (KCS + KCF) boli vo výške 23 653 €.

V rozpočte na rok 2017 bolo na činnosť KC naplánovaných 30 653,00 €, čo predstavuje nárast o 30%. Podiel mzdových výdavkov na činnosť KC predstavuje 53,48% a ostatné výdavky 46,52%

2.6 Ekonomická analýza činnosti komunitných centier

2.6.1 Systém financovania KC vo všeobecnosti

Pod financovaním KC sa myslí financovanie samotnej prevádzky KC ako aj financovanie činnosti KC. Vo výnimočných prípadoch dochádza k tomu, že jedna organizácia financuje všetky náklady KC. Aj na Slovensku sú už skúsenosti s odskúšaným modelom delenia financií medzi dva subjekty, medzi vlastníka objektu KC a prevádzkovateľa KC.

Vlastníkom nehnuteľnosti – objektu KC – je obvykle miestna samospráva (mesto/obec). Mesto/obec znáša režijné náklady KC, medzi ktoré patrí elektrina, teplo, voda, daň z nehnuteľností, odvoz odpadu, prípadné stavebné úpravy a opravy väčšieho druhu...

Prevádzkovateľom KC je mimovládna organizácia, ktorá zabezpečuje činnosť KC. Táto organizácia platí mzdu komunitného pracovníka a jeho služobné náklady (cestovné, telefón), financuje aktivity v KC a projekty, ktoré sa realizujú v KC. Prevádzkovateľ zabezpečuje školenia v KC, a teda ich aj finančne zabezpečuje a taktiež hradí úplne alebo čiastočne materiálno-technické zabezpečenie KC a nábytok. Mestá/obce majú vlastný rozpočet a môžu samostatne rozhodnúť o výške sumy, ktorou podporí KC a jeho činnosť.

2.6.2 Ekonomická analýza podpory občianskej participácie v BB

Skôr ako uvidíme ekonomickú analýzu podpory komunitných aktivít a občianskej participácie v Meste Banská Bystrica je potrebné uviesť programy a inštitúty v štruktúre fungovania samosprávy, ktoré pre tento účel má vytvorené.

Denné centrá – v súlade s § 56 zákona o sociálnych službách denné centrá vytvárajú priestor pre záujmovú činnosť pre seniorov, občanom so zdravotným postihnutím, ale aj rodičom s dieťaťom alebo starým rodičom s vnukom alebo vnučkou. Mesto Banská Bystrica má zriadených 12 denných centier s členskou základňou cca 1200 členov. Denné centrá fungujú na samosprávnom princípe, organizujú si aktivity a mesto Banská Bystrica vytvára podmienky na ich činnosť a čiastočne prispieva aj na personálne výdavky – úväzky od 0,1 až 0,3 pracovného úväzku. Výdavky za rok 2016 sú rozpočtované vo výške 55 356,- €, pričom výdavky na túto činnosť medziročne narastajú (2014/2015 o 23,55 %, 2015/2016 o 11,56%), z čoho mzdy boli rozpočtované vo výške 11 000,-€. V roku 2017 bolo na činnosť denných centier vyčlenených 52 466,00 €, z čoho podiel na mzdových výdavkoch predstavuje 48,39% a ostatné výdavky 51.61%.

Materské centrá alebo „po novom aj rodinné centrá“ sú definované ako priestor, v ktorom môžu mamy alebo rodič aj so svojimi malými deťmi zmysluplne prežívať obdobie, kedy sa plne venujú rodine – rozvíjať sa, vzdelávať sa, pracovať na sebe a nachádzať vlúdnu podporu vo svojej novej životnej situácii. Samotné matky si toto prostredie spoluvytvárajú, pričom práve ony ich aj zväčša zakladajú. Pôvodne išlo o neformálne skupiny matiek s deťmi, v súčasnosti sú už občianskymi združeniami. Materské centrá sa nachádzajú v rámci určitého územia (mestskej časti) . Poslaním MC je uľahčiť a spríjemniť chvíle mamičkám na materskej dovolenke, odstrániť spoločenskú izoláciu, do ktorej sa počas celodennej starostlivosti o dieťa dostávajú. Ich úlohou je vzdelávať mamičky v oblasti dojčenia, výchovy a výživy dieťaťa, umožniť im prístup k novým informáciám, ponúknuť im možnosť uplatniť sa v rámci svojej profesie i záujmov, ako aj sprostredkovať výmenu skúseností s inými mamičkami.

MC by malo tvoriť plynulý prechod medzi domácim prostredím a starostlivosťou v materskej škole. Zásadným rozdielom oproti materskej škole je, že v MC sa dieťaťko môže všetkých aktivít zúčastňovať spolu s mamičkou. Tak sa bez stresu z odlúčenia od rodičov učí nadväzovať prvé sociálne kontakty s rovesníkmi. MC nie je konkurenciou materskej školy, práve naopak, úzkou spoluprácou so škôlkou prispieva k prirodzenému vstupu detí do kolektívu.

V Banskej Bystrici v súčasnosti fungujú 3 materské centrá – Rodinné centrum Hviezdička, ktoré využíva priestory na ul. 9. mája 74, MC Mamina v Sásovej na Tatranskej ul.10 a MC v Podlaviciach. Činnosť MC podporuje mesto poskytovaním priestorov za symbolický nájom 1€ a prostredníctvom dotácií. V roku 2016 prostredníctvom dotácií boli MC podporené vo výške 1500 + primátorská dotácia vo výške 270 €. V roku 2017 prostredníctvom dotácií boli zatiaľ MC podporené vo výške 1 200,00€

Komunitné centrá – uznesením MsZ č. 197/2011 z 20. septembra bolo zriadené KC v mestskej časti Sásová na Rudohorskej ul. ako organizačné zložky MsÚ začlenené pod OSV. Poslaním KC bolo vytvoriť bezpečný, otvorený priestor pre všetkých obyvateľov sídliska Sásová a Rudlová, identifikovať a riešiť problémy v komunite spolu s občanmi, využívať pritom existujúci potenciál v komunite a rozvíjať nové programy zamerané na posilnenie komunity, za aktívnej účasti jej obyvateľov.

Uznesením MsZ č. 1538/2014 z 2. októbra opäť ako organizačná zložka MsÚ bolo zriadené KC v mestskej časti Fončorda na Havranskom námestí č. 9. Východiskom pri zriaďovaní KC boli strategické dokumenty PHSR a KPSS. Do roku 2014 bolo zriaďovanie KC v rámci komunitného rozvoja podchytené aj v zákone o sociálnych službách, kde v § 82 aj v súčasnosti sa uvádza, že obec utvára podmienky na podporu komunitného rozvoja za účelom predchádzania vzniku alebo predchádzania zhoršenia nepriaznivých sociálnych situácií a riešenia miestnych sociálnych problémov. Pre tieto účely

sa zriaďovali komunitné centrá na „širšej platforme“ pre všetkých občanov a mali prevažne preventívnu funkciu. Po novele zákona o sociálnych službách (v roku 2015) sa v § 24d definovali komunitné centrá ako sociálna služba krízovej intervencie, kde sa poskytujú sociálne služby občanom v nepriaznivej sociálnej situácii a zotrvávajú v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby. KC tohto typu podliehajú registrácii v registri SS na VÚC.

Uvedená legislatívna zmena je aj jedným z dôvodov, prečo sme o transformácii KC začali hovoriť, nakoľko poslanie a ciele existujúcich centier majú iné zameranie a taktiež nepracujú len s tou cieľovou skupinou, ktorú definuje zákon o sociálnych službách. V tomto kontexte je potrebné „otvoriť diskusiu“ aj kvlastnému názvu – pomenovaniu Komunitné centrum, aby v praxi nedochádzalo k nesprávnej interpretácii posolania a aj chápania či už odbornou alebo laickou verejnosťou. V roku 2016 bolo v rozpočte na činnosť KC vyčlenených 23 107,86,- €, z čoho mzdy boli vo výške 15 210,69,00 €, v roku 2017 bolo v rozpočte vyčlenených na činnosť KC 30 653,- € (7000,- € na výmenu okien v KC Sásová), z čoho mzdy činili 16 393,- €

Komunitné a občianske aktivity sú financované aj prostredníctvom **výborov mestských častí**, (VMČ) ktoré sú zriadené v súlade s §23 zákona o obecnom zriadení a čl. 1 Štatútu mesta Banská Bystrica, kde štatút VMČ stanovuje, že materiálne podmienky pôsobenia Výboru (budova, kancelárie, administratívne vybavenie) zabezpečuje Výbor v spolupráci s mestským úradom (ďalej len „MsÚ“). Zároveň štatút určuje aj podmienky pre financovanie VMČ - za účelom plnenia úloh Výborov. Mesto Banská Bystrica v rámci rozpočtu vyčlení každoročne formou príspevku alebo dotácie finančnú čiastku vo výške 1,50 Eur na jedného obyvateľa s trvalým pobytom v príslušnej mestskej časti ku dňu 30. 09. predchádzajúceho rozpočtového roka. V roku 2016 bolo v rámci financovania VMČ čerpaných 90 639,02€. K 31.8.2017 bolo v rámci financovania VMČ čerpaných 56 637 €.

TABUĽKA č.4.:

Finančné prostriedky, ktoré sa z rozpočtu mesta vynakladajú na podporu občianskych aktivít.

<i>Forma podpory prostredníctvom KC, DC, MC, VMČ, PR</i>	<i>Výška FP na podporu ich činnosti – čerpanie (€)</i>		
	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>
<i>Komunitné centrá</i>	23 226,24	31 122,63	23 107,86
<i>Denné centrá pre seniorov</i>	40 163,36	49 620,96	42 643,50
<i>Dotácie</i>	1 102 140,00	1 186 460,00	1 535 132,99
<i>Z toho: Materské centrá</i>			3 690,00
<i>Výbory mestských častí</i>	87 206,68	82 549,00	90 639,02
<i>Participatívny rozpočet</i>	19 075,33	21 448,39	18 503,59

Transformácia komunitných centier a komunitný rozvoj v Banskej Bystrici
– Príloha k informatívnej správe

Spolu:	1 271 811,61	1 371 200,98	1 710 026,96
Medziročný nárast/pokles	-	+7,81%	+ 24,71%
Celkové výdavky mesta:	50 917 930,69	50 792 577,07	48 947 970,81
% podiel z rozpočtu mesta	2,50%	2,70%	3,49%

Zdroj: MsÚ BB

Poznámka: v dotáciách nie je zahrnutá dotácia pre DzP: 2014 – 68 000€, 2015 – 72 000€, 2016 – 72 000€. Mimoriadna pomoc v náhlej núdzi rodine po požiari 10 000€.

Z vyššie uvedenej analýzy je zrejmé, že Mesto Banská Bystrica na podporu občianskych aktivít a občianskej participácie so zámerom podpory komunitného rozvoja vynakladá z celkového rozpočtu mesta v roku 2016 takmer 3,5 %, čo možno hodnotiť pozitívne.

Na základe pripomienok zástupcov MVO v procese diskusie, k uvedenej výške dotácií vo vyššie uvedenej tabuľke, bola táto položka „očistená“ o dotácie na zimný štadión a plaváreň (aj keď v širšom chápaní je to podpora pre rozvoj komunitných aktivít pre širokú skupinu občanov v oblasti rozvoja športu a zdravého životného štýlu).

Forma podpory prostredníctvom KC, DC, MC, VMČ, PR	Výška FP na podporu ich činnosti – čerpanie (€)		
	2014	2015	2016
Komunitné centrá	23 226,24	31 122,63	23 107,86
Denné centrá pre seniorov	40 163,36	49 620,96	42 643,50
Dotácie	160 846,68	198 909,00	305 672,01
Z toho: Materské centrá			3 690,00
Výbory mestských častí	87 206,68	82 549,00	90 639,02
Participatívny rozpočet	19 075,33	21 448,39	18 503,59

Spolu:	330 518,29	383 649,98	480 565,98
Medziročný nárast/pokles	-	+16,07 %	+25,26 %
Celkové výdavky mesta:	50 917 930,69	50 792 577,07	48 947 970,81
% podiel z rozpočtu mesta <i>Zdroj: MsÚ</i>	0,65%	0,76%	0,98%

Mesto Banská Bystrica má alokované zdroje na komunitný rozvoj a vytvorené aj mechanizmy, otázkou je, či sú vždy efektívne vynaložené poskytnuté zdroje, či nedochádza k duplicite pri financovaní niektorých aktivít, či vytvorené formy podpory (KC,MC,DC,VMČ) pôsobia v praxi integrovane, či vzájomne spolupracujú, aby synergia aj efektívnosť vynakladaných zdrojov bola maximálna.

3. Návrh transformácie komunitných centier

3.1 Zdôvodnenie potreby transformácie

Transformácia komunitných centier vyplynula z analýzy skúseností z doterajšej činnosti ako aj z dôvodu zefektívnenia fungovania existujúcich nástrojov podpory participácie, ako aj vytvorenia vhodných podmienok na vznik ďalších KC.

Na území mesta Banská Bystrica sú zriadené dve KC (v Sásovej a na Fončorde) a ich prevádzku, ako aj činnosť - zamestnancov/komunitných pracovníkov financuje samospráva.

Dôvodom pre transformáciu KC je jednak záujem obyvateľov o zriadenie KC aj v ďalších mestských častiach, ale aj potreba zmeniť spôsob financovania existujúcich, nakoľko 100% financovanie prevádzky a činnosti KC samosprávou, vrátane komunitných pracovníkov, je **potláčanie základného princípu slobodného komunitného rozvoja**. Pri zriaďovaní nových KC na území mesta, by tak v mestskom rozpočte, pri aktuálnom spôsobe financovania KC, značne narastali výdavky na túto oblasť. Je preto potrebné nastaviť vhodné pravidlá, na základe ktorých bude možné nové KC vytvárať a zabezpečiť ich trvalo udržateľný rozvoj. Neexistuje univerzálny návod/metodika na vytvorenie a fungovanie KC, nakoľko každá komunita má svoje špecifiká, možnosti a schopnosti, preto je potrebné po dôkladnom preskúmaní komunity a priestoru, v ktorom sa daná komunita nachádza, spolu s potencionálnymi lídrami komunity, nastaviť určité pravidlá.

3.2. Proces transformácie

Komunikácia a príprava procesu transformácie KC bola zahájená začiatkom marca 2016. V **marci 2016** sa uskutočnili pracovné a diskusné fóra s nasledovnými aktérmi procesu:

- pracovné stretnutie **organizačných útvarov mesta** (ekonomický odbor, oddelenie organizačné, ORLZ, oddelenie právne) - cieľ oboznámenie s návrhom alternatív ďalšieho fungovania a pripomienky k návrhu z hľadiska ekonomického, organizačného a právneho
- pracovné stretnutie **so zástupkyňami KC** (KC Sásová, KC Fončorda, KC Komuce) – cieľ oboznámenie s návrhom alternatív ďalšieho fungovania , úlohou zástupkyň KC bolo komunikovať pripravované zmeny vo vzťahu ku komunitám a zozbierať pripomienky k návrhu z komunít

- pracovné stretnutie so zástupcami **Rady MVO ako poradným orgánom primátora** – cieľ oboznámenie s návrhom alternatív ďalšieho fungovania

V priebehu **apríla a mája 2016** sa uskutočnili stretnutia:

- stretnutie so zástupcami KC Zvolen a mesta Zvolen – model fungovania
- rady MVO a zástupcami komunít – návrh dotazníkový zber informácií k navrhovaným zmenám
- členom SZK – informácie o priebehu
- s vedením mesta – prednosta, EO – priebežná konzultácia procesu
- *Výsledkom diskusií za uvedené obdobie bolo, že z 3 navrhnutých alternatív pre transformáciu a organizačné začlenenie existujúcich KC, ako aj novo vznikajúcich sa v ďalšej fáze pracovalo s alternatívou č.2 - Komunitné centrum ako n.o. (OZ), ktorej zakladateľom budú OZ aktívne v území (príloha č. 1)*

V priebehu júna a júla 2016 :

- Dotazníkový prieskum zameraný na: účel KC, výstupy, výsledky a dopady činnosti KC, kritéria pre fungovanie KC, kritéria pre vznik nových KC, kritéria pre sledovanie, fungovanie a hodnotenie činnosti KC, úlohy pracovníkov KC,...
- Stretnutie so zástupcami EO a právneho oddelenia k spôsobu financovania KC, zosúladienie s pripravovanou novelou VZN k udeľovaniu dotácii - hľadanie riešení na možnosť financovania prostredníctvom dotácií.
- Stretnutie so zástupcami KC v júli 2016, kde požiadali o zmenu harmonogramu procesu transformácie (pôvodne bolo naplánované predloženie materiálu do MsZ na decembrové MsZ v roku 2016), kde vyhodnotili, že proces transformácie je časovo náročný, odovzdanie agendy, vytvorenie „nových OZ“ – proces registrácie OZ môže trvať aj 60 dní – požiadali o zmenu harmonogramu a predloženie materiálu ako aj realizáciu procesu transformácie v priebehu roka 2017
- *Výsledkom diskusií za uvedené obdobie bol rámcový návrh účelu KC, formy fungovania KC, nastavenie kritérií hodnotenia KC (výstupy, výsledky, dopady), príloha č. 2 a príloha č. 3*

V mesiacoch **august 2016 – október 2017** prebiehali:

- individuálne aj skupinové stretnutia so zástupcami jednotlivých komunít,
- prekonzultovanie konceptu koordinačnej rady, podmienky vzniku OZ zo súčasného KC,
- vytvorenie koordinačných rád v KC.
- 14.2. 2017 bol materiál predstavený poslancom MsZ s následnou diskusiou
- 14.3.2017 a priebežne bol materiál komunikovaný a diskutovaný pravidelne v sociálno-zdravotnej komisii
- 15.5.2017 bol materiál predstavený v komisii pre výbor mestských častí (príloha č. 4)
- 3.5.2017 bol materiál odoslaný Úradu splnomocnenca vlády pre občiansku spoločnosť

Snahou spracovateľov materiálu bolo diskutovať spracované návrhy a získať pripomienky a podnety, ktoré na základe vyhodnotenia a zdôvodnenia spracovateľským tímom a vedením mesta boli premietnuté v predkladanom materiály. Vzhľadom na bohatú diskusiu, kde sa často krát objavovali nejasné a protichodné názory, aj z dôvodu, že diskutujúci nemali vopred naštudovaný predkladaný materiál, bolo na stretnutiach dohodnuté, že sa budú akceptovať pripomienky, ktoré budú doručené písomne. Za vyššie uvedeným účelom bola spracovaná písomná forma pripomienkovania, kde sa účastníci procesu mali a mohli vyjadriť písomne vždy v stanovenom termíne, ktorý bol určený na osobných stretnutiach. Vyhodnotenie procesu pripomienkového konania: (písomný formulár na pripomienkovanie, ktorý bol, aj s navrhnutým dokumentom, doručený elektronicky všetkým účastníkom stretnutia je prílohou č. 5. a prílohou č. 6 tohto dokumentu.)

3.3 Ciele a poslanie komunitných centier v Banskej Bystrici/účel

Cieľom KC je, vytvoriť platformu pre participáciu obyvateľov na ich osobnom rozvoji a rozvoji mesta. KC by mali byť v prvom rade miestom pre aktívnych obyvateľov mesta Banská Bystrica, ktorí majú záujem sa podieľať/participovať na realizácii aktivít, podľa potrieb danej komunity, ale aj miestom pre zvyšovanie angažovanosti ostatných, menej aktívnych obyvateľov. KC je optimálny priestor na mapovanie potrieb komunity a nachádzanie inovatívnych riešení problémov v danej lokalite. Aj v Komunitnom pláne sociálnych služieb bola ako jedna z cieľových skupín vytvorené – občania aktívni v komunitách.

3.4 Princípy fungovania komunitných centier/forma

Základný princíp komunitného rozvoja je postavený na tom, že príde podnet „z dola“ od obyvateľov a následne na to prichádza reakcia/podpora „z hora“ od samosprávy. Preto sa väčšinou v praxi osvedčil, ako **vhodný model** pre dlhodobé zabezpečenie činnosti KC úzka **spolupráca samosprávy/mesta s mimovládnymi organizáciami**, ktoré sa zameriavajú na komunitnú prácu a majú skúsenosti a vedomosti, ako pracovať s komunitou a ako komunitný rozvoj podporovať a ďalej rozvíjať. Samospráva/mesto je väčšinou vlastníkom budovy (priestorov) KC a prispieva na režijné náklady centra. Mimovládna organizácia spravuje KC, mapuje potreby komunity a spolu s obyvateľmi nachádza inovatívne riešenia problémov, zabezpečuje školenia a aktivity KC a koordinuje celý chod KC. Symbióza mesta a mimovládnej organizácie je garantom, že činnosť KC nebude účelovo zneužitá na prospech ani jedného z partnerov a že KC bude slúžiť na prospech obyvateľov mesta. Obidvaja partneri totiž majú nevyslovené právo veta pri činnosti KC a navzájom sa nielen podporujú, ale aj kontrolujú. Samospráva nemôže zneužiť činnosť KC na politickú agitáciu v prospech volených zástupcov, pretože takúto činnosť mimovládna organizácia – správca KC – na základe určených pravidiel môže odmietnuť zaradiť do svojich plánov a projektov. Na druhej strane samospráva má kompetenciu dohliadnuť na zameranie aktivít KC v prospech svojich občanov, nakoľko pri nevhodnej činnosti komunitnému centru resp. správci KC nemusí poskytnúť dohodnutú podporu .

Samospráva/mesto za jeden z najdôležitejších princípov fungovania KC považuje podporu svojpomoci a svojpomocných skupín, čím sa prispeje k zlepšeniu kvality života členov týchto skupín. Zdôrazňuje **samostatnosť, nezávislosť a spoliehanie sa na seba samých členov komunity**, čo je jedným z významných faktorov pre budovanie silnej komunity.

3.5 Kritériá na prevádzku a činnosť komunitných centier v meste Banská Bystrica

V bode 3.2. tohto dokumentu je popísaný proces transformácie KC, na základe ktorého vznikli kritériá pre fungovanie KC tak, aby bola zabezpečená ich trvalá udržateľnosť a možnosť ich rozvoja (pozn: uvedené prvotné kritériá sú navrhnuté tak, aby bolo možné efektívne nastaviť spôsob fungovania KC, no nakoľko komunita je živý organizmus, bude potrebné do budúcnosti nastavené kritériá upravovať, podľa vývoja a konkrétnych skutočností.)

3.5.1 Kritériá na prevádzku a činnosť existujúcich dvoch KC na území mesta Banská Bystrica po procese transformácie a pre vznik ďalších KC :

- KC musia mať právnu formu občianskeho združenia (OZ), alebo neziskovej organizácie (NO)
- KC si vytvorí správnu radu (resp. koordinačnú radu), ktorá bude mať zástupcov zo všetkých sektorov (obyvatelia komunity, tretí sektor, podnikateľský sektor a samospráva), jej zloženie si zvolia členovia danej komunity
- Správna rada/koordinačná rada vypracuje a schvaľuje „strategický plán/ plán činnosti na tri roky
- Štandard z hľadiska priestorových podmienok (min. 120m², nebytový priestor, vzťah k priestoru – nájomná zmluva, list vlastníctva,...)
- Pre vznik nového KC musí prísť podnet „z dola“ od obyvateľov danej komunity

- f) Potencionálnym správcom KC sa môže stať len subjekt (OZ, alebo NO), ktorý aktívne vykonával už doposiaľ svoju činnosť min. 3 roky
- g) Potencionálny záujemca o vytvorenie a spravovanie KC musí predložiť strategický plán na tri roky
- h) KC musí mať komunitného pracovníka, ktorý je schopný riadiť činnosť KC a koordinovať tvorbu a realizáciu navrhnutého strategického plánu KC

6 Organizačné začlenenie komunitných centier

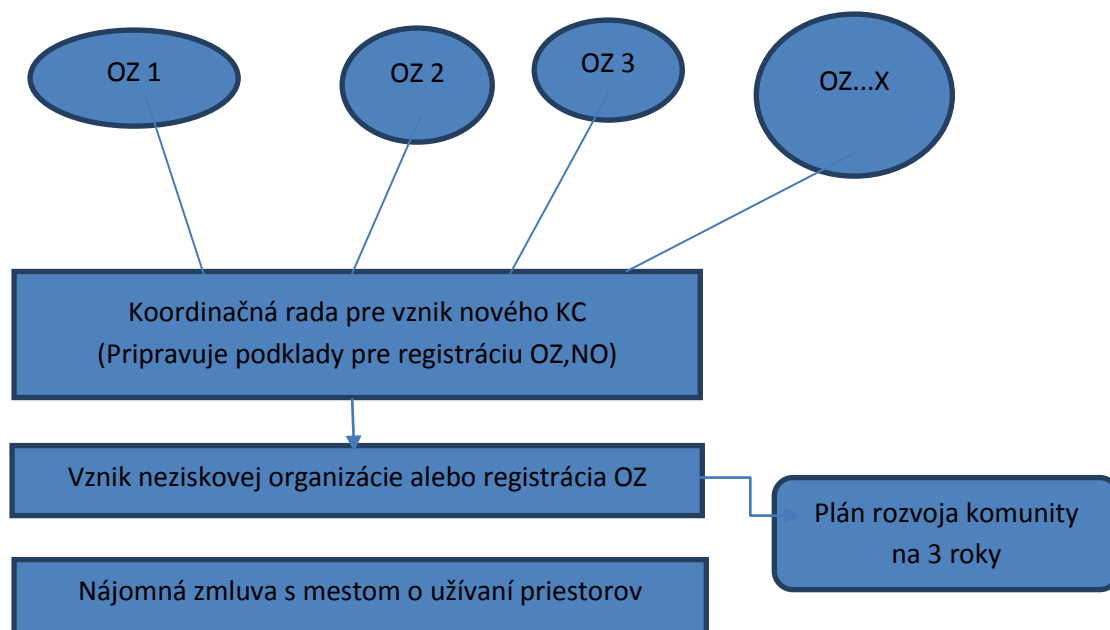
Komunitné centrá budú ako nezávislé OZ alebo neziskové organizácie, ktorých zakladateľom budú aktívne OZ v komunite. Mesto poskytne na činnosť organizácie priestory, vzťah bude upravený zmluvou.

Tento návrh predpokladá, že iniciatíva bude vychádzať z komunity, kde bude silný potenciál na realizáciu aktivít „zdola“ (empowerment), kde budú prirodzené authority/lídri, ktorí dokážu „veci systémovo uchopiť“.

Predpokladom pre podporu týchto typov KC bude zaregistrovaná nezisková organizácia, alebo OZ na MV SR.

GRAF Č.2.:

Organizačná schéma

3.7 Systém financovania komunitných centier pre nasledujúce obdobie

- 75% - 100 % nákladov na prevádzku (nájom za 1 €, teplo, el. energia, komunálny odpad,...) KC zafinancuje mesto Banská Bystrica - forma zmluvný vzťah
- Ďalšie potencionálne zdroje na činnosť KC:
  - získané zdroje z rôznych grantov a dotácií (aj z dotácií z mesta)

- získané materiálne aj finančné zdroje od komunity (podnikateľské subjekty, sponzoring, dary, príspevky členov komunity,...)
- získané zdroje z 2% daní
- zdroje za poskytované služby (napr. facilitácia podujatí, organizovanie kurzov, seminárov, prenájom priestorov tretím osobám - za stanovených podmienok – ktoré budú v ďalšej fáze nastavenia systému podpory spoločne dohodnuté)
- podpora prostredníctvom projektov OZ v komunite, VMČ

3.8 Kontrolný mechanizmus na vyhodnotenie fungovania komunitných centier (kvantitatívne a kvalitatívne ukazovatele)

Pre efektívne fungovanie KC je potrebné mať vytvorený kontrolný mechanizmus, ktorý posluží jednak ako spätná väzba pre komunitu a komunitných pracovníkov o tom, či sa daná komunita rozvíja, ale aj pre samosprávu a potencionálnych donorov pri rozhodovaní o možnej výške podpory KC.

- Vytvorený strategický plán rozvoja KC na tri roky, vrátane akčného plánu pre nasledujúci kalendárny rok, ktorý tvorí a schvaľuje koordinačná rada KC (jej vznik a zloženie je popísané v bode 3.5.1bod b tohto dokumentu)
- Vyhodnocovanie strategického plánu rozvoja plánu – akčné plány 1x ročne nezávislou komisiou, ktorá bude zložená pre tento účel zo zástupcov všetkých KC na území mesta, zástupcami samosprávy a zástupcami Rady MVO, rady seniorov, rady mládeže a pod.

Činnosť nezávislej komisie bude špecifikovaná štatútom.

Kritériá hodnotenia:

- Počet realizovaných aktivít, ktoré sú v súlade s PHSR, KPSS, koncepciou rozvoja športu, kultúry.....
  - počet aktivít a podujatí v KC
  - počet zapojených členov komunity do aktivít a podujatí
  - počet lídrov, programov, tém, sformovaných v komunite
  - počet dobrovoľníkov, prípadne počet dobrovoľne odpracovaných hodín
  - získavanie externých zdrojov (finančných aj materiálnych, vyjadrený v % z celkových nákladov na činnosť KC)
  - rôznorodosť komunity, rodová rovnosť
  - množstvo navrhovaných a realizovaných opatrení pre skvalitnenie prostredia v komunite
  - spokojnosť obyvateľov v komunite

4. Záver

Samospráva Mesta Banská Bystrica navrhovanou transformáciou KC a zlepšenia podmienok pre komunitný rozvoj má záujem posilniť spoluprácu a vzájomný dialóg medzi miestnou samosprávou, občanmi a MVO pri tvorbe verejných politík na miestnej úrovni. Navrhovanými riešeniami sa sleduje inovácia existujúcich mechanizmov a zefektívnenie spolupráce verejného a občianskeho sektora.

Veríme, že takto bude chápaný aj predkladaný materiál, pri spracovaní ktorého prebehla rozsiahla, takmer 1,5 ročná diskusia, s rôznymi názormi a postojmi k problematike občianskej participácie. Snahou predkladateľov bola vo vzťahu k občianskemu sektoru zdôrazniť nezávislosť a dobrovoľnosť, kým vo vzťahu k verejnému sektoru partnerstvo a udržateľnosť. Nakoľko každá komunita má svoje špecifiká, nie je možné striktné určiť paušálne pravidlá, na druhej strane, ak má mať niečo udržateľný charakter, je potrebné nastaviť rámec, preto aj predkladaný materiál slúži ako prvotný podklad pre

Transformácia komunitných centier a komunitný rozvoj v Banskej Bystrici
– Príloha k informatívnej správe

systematické zvyšovanie participácie obyvateľov Banskej Bystrice na rozvoji mesta. Snáď najlepšie vystihuje zámer spracovateľov jedna z myšlienok, ktorá odznela v rámci diskusii v procese prerokovávaní materiálu: Myšlienka komunitného rozvoja a občianskej participácie predkladaná v materiáli má v sebe „Hegelovskú filozofiu jednoty a boja protikladov“, cieľom - by nemalo byť hnať sa za komunitnými centrami - obyvatelia majú možnosť, ktorá komunita sa jej chopí, bude mať KC, kde nepríde podnet „zdola“, nebude samospráva umelo vytvárať a podporovať činnosť KC.“ Citovaná myšlienka vystihuje zámer spracovateľov a predkladateľov materiálu v snahe rozvíjať a podporovať komunitný rozvoj, ako aj vznik komunitných centier.

Prílohy:

- Príloha č. 1 – Zhrnutie výsledkov uskutočnených stretnutí (marec – apríl 2016)
- Príloha č. 2 - Výsledky z dotazníkového prieskumu (júl 2016)
- Príloha č. 3 – Zriaďovacie kritéria pre vznik KC na území MBB a podpory z rozpočtu MBB (spracované pracovníčkami pre KR – máj 2016)
- Príloha č. 4 - ppt prezentácia – Transformácia KC v BB (február 2017)
- Príloha č. 5 – Formulár na pripomienkovanie (február 2017)
- Príloha č. 6 – Zhrnutie a vyhodnotenie pripomienkového konania (júl 2017)

Spracovala: Mária Filipová a Andrea Štulajterová

Použité zdroje: Odborná literatúra

Interné podklady z MsÚ

Návrhy a podnety zo stretnutí, diskusií a pracovných stretnutí (uvedené v prílohách)

Banská Bystrica, september 2017